

Η Ελληνική πολιτική απέναντι στις προοπτικές εξέλιξης της
Ευρωπαϊκής Κοινότητας

του Κώστα Σημίτη

Το πλαίσιο

Δύο Διακυβερνητικές Διασκέψεις θα αποφασίσουν τους επόμενους μήνες για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Κρίνονται τόσο η θεσμική ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) όσο και ο στόχος και η διαδικασία της Πολιτικής Ένωσης. Κρίνεται η αυριανή ταυτότητα της ευρωπαϊκής εξέλιξης.

Οι δύο Διακυβερνητικές Διασκέψεις θα γίνουν μέσα σ' ένα διεθνές κλίμα ριζικών ανακατατάξεων, άμβλυνσης χρόνιων προβλημάτων και εμφάνισης νέων.

Οι ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού ασκούν ιδιαίτερες πιέσεις στην αναζήτηση νέων μοντέλων ανάπτυξης στις χώρες αυτές και για τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η κατάσταση στα Βαλκάνια είναι όσο
Η γερμανική ενοποίηση δεν αλλάζει μόνο τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης αλλά προβληματίζει όσον αφορά την διαμόρφωση νέων ισορροπιών τόσο στην κοινοτική όσο και στην ευρύτερη ευρωπαϊκή πραγματικότητα. ~~Το Βαλκάνιο~~

Το ΝΑΤΟ, η ΔΑΣΕ και η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση συζητούν για τον επαναπροσδιορισμό ή την αναβάθμιση του ρόλου τους στη διαμόρφωση διακυβερνητικών ή υπερεθνικών συστημάτων που θα εγγυώνται την ειρήνη και την ασφάλεια.

Οι σχέσεις ΕΟΚ - ΗΠΑ βρίσκονται ήδη στον δρόμο επαναπροσδιορισμού και σύσφιξης τους, παρά τα προβλήματα στη Γ.Α.Τ.Τ. Η αποδυνάμωση του διπολικού συστήματος των υπερδυνάμεων και η κρίση στον Περσικό Κόλπο αναβαθμίζουν τον ρόλο του ΟΗΕ και θέτουν το ερώτημα ποιά μπορεί να είναι η νέα διεθνής τάξη των πραγμάτων. Οι ΗΠΑ θέλουν να παίξουν τον ρόλο ενός νέου

Πότε εθραυστη με απρόβλεπτα προοπτικές για την ειρήνη
και την ασφάλεια των λαών τους.

παγκόσμιου επόπτη, αλλά η οικονομική τους αποδυνάμωση δεν φαίνεται να τους το επιτρέπει. *Υποδοχή ή αμεσότητα και η αποτελεσματικότητα*
Βρισκόμαστε στην εναρκτήρια φάση μιάς νέας χαρτογράφησης της πολιτικής πραγματικότητας στην οποία ανήκουμε και της θέσπισης ενός νέου συστήματος που θα καθορίζει το πλαίσιο και τους κανόνες του παιχνιδιού του αριανού κόσμου.

Στην Ελλάδα η εσωτερική πολιτική εξέλιξη έχει απορροφήσει από το 1988 και μετά την προσοχή πολιτικών και ψηφοφόρων. Όμως οι εξελίξεις στην Ευρώπη τρέχουν παρά την αδιαφορία μας. Όταν επιτέλους ενδιαφερθούμε θα έχουν διαμορφωθεί τετελεσμένα. Χρειάζεται η εκπόνηση μιάς ευρύτερης πρότασης εξωτερικής πολιτικής η οποία θα καθορίζει τη θέση μας και τους επί μέρους χειρισμούς μας για τα κοινοτικά θέματα.

Όσο και αν η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πρέπει να είναι ο κύριος άξονας της εθνικής στρατηγικής μας δεν μπορούμε να δεχθούμε άκριτα την οποιαδήποτε πολιτική που οδηγεί στην ενοποίηση. Υπάρχουν πολιτικές που μπορεί να επιβαρύνουν σημαντικά τα συμφέροντά μας. Γι' αυτό είναι αναγκαία η ολοκληρωμένη διαμόρφωση θέσεων, η ενεργή προβολή τους και η συμμετοχή μας σε διαδικασίες και όργανα επαναπροσδιορισμού της ευρύτερης διεθνούς τάξης πραγμάτων. Βρισκόμαστε μπροστά σε μιά ευρύτερη και πολυσύνθετη Μεγάλη Διαπραγμάτευση των πολιτικών θεσμών και εξελίξεων της Ευρώπης. Οι λύσεις που μπορεί να προκύψουν σήμερα είναι περισσότερες της μιάς, ισοδύναμες ή μη ανάλογα με την οπτική γωνία θέασης του τελικού αποτελέσματος και των στόχων της εθνικής πολιτικής. Γι' αυτό και πρέπει να ξεκαθαρίσουμε από τώρα τους στόχους μας.

Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ)

Αφού τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της χώρας μας βρίσκονται στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης έχουμε κατά συνέπεια κάθε λόγο να συμβάλλουμε στην προώθηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, σύμφωνα μάλιστα με το περί-

*Γερατισμός της παρέμβασης 10/10... στην κρίση του υπερμειωμένου κόσμου
του δίνει ένα προβάδισμα ώριμης ώριμης και ενισχύει τη δυνατότητα
επιρροής του στην ιεραρχία αυτή Η Τουρκία βγαίνει αναβαθμισμένη από
αυτή κρίση*

γραμμα των προτάσεων της Επιτροπής.

Βρισκόμαστε ωστόσο μπροστά σ'ένα σύνθετο δίλημμα :

Κράτη-μέλη μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα αμφισβητούν δικαιολογημένα την δυνατότητα σ'αυτή τη φάση να αποδεχθούν τις προτάσεις της Επιτροπής, με το επιχείρημα της κατάστασης και των προβλημάτων της οικονομίας της. Η αναβολή ή η επιβράδυνση των διαδικασιών προβάλλει ως η εύκολη λύση. Αμφίβολο αν είναι και η ορθή. Στην ομάδα αυτών των κρατών ανήκει και η Μεγάλη Βρετανία. Παρά την αιφνίδια είσοδο της αγγλικής λίρας στο E.M.S. δεν είναι ακόμη σίγουρο αν και κατά πόσο η Μεγάλη Βρετανία θα τροποποιήσει ή αποσύρει την πρότασή της για την παραίτηση από το μοντέλλο της Κοινής Κεντρικής Τράπεζας. Η πρόταση της Μεγάλης Βρετανίας δεν σημαίνει απλώς επιβράδυνση της ενοποιητικής διαδικασίας ή άμβλυνση της εμβέλειας των προτάσεων της Επιτροπής. Η πρόταση της εμπεριέχει μιά δυναμική μετεξέλιξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε άλλη κατεύθυνση. Επιτρέπει την ευκολότερη προσέγγιση και διαπλοκή των οικονομιών της Κοινότητας με τις οικονομίες τρίτων χωρών όχι όμως στην βάση μιάς ενιαίας κοινοτικής πολιτικής που θα εκφράζεται από το θεσμικό και λειτουργικό πλαίσιο της C.M.E. αλλά από τα εθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων των ισχυροτέρων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πρόταση αυτή αποτελεί τροχοπέδη στην εμβάθυνση της κοινοτικής ολοκλήρωσης αναβάλλοντας επ' αόριστον το θεσμικό και οικονομικό "δέσιμο" της Κοινότητας και μεταφέροντας το κέντρο βάρους στην διεύρυνση της κοινοτικής συνεργασίας έναντι τρίτων χωρών. Μόνο που η διεύρυνση αυτή θα οικοδομηθεί με την ανάπτυξη διμερών διαδικασιών ενσωμάτωσης και ^{με την} ~~αυτόνομη~~ ανάπτυξη πρωτοβουλιών των πλέον ισχυρών εταίρων στα όρια της κοινοτικής ομπρέλλας. Είναι αυτή η εξέλιξη που θέλουμε για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα;

Η Ελλάδα πρέπει να προσδιορίσει τι θέλει και τι μπορεί.

Ανάμεσα στην πολιτική επιλογή για προώθηση της διαδικασίας ολοκλήρωσης και της πραγματικής αδυναμίας συμμετοχής της, λόγω της οικονομικής κατάστασης της και ιδιαίτερα της εξέλιξης των

μακροοικονομικών μεγεθών, η εύκολη λύση είναι να συνταχθεί με εκείνους που επιδιώκουν την αναβολή και ματαίωση των διαδικασιών.

Μιά τέτοια προσπάθεια αναβολής θέτει το ερώτημα σε ποιό βαθμό μπορούμε να αρνηθούμε την πορεία της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, να την παρεμποδίσουμε και ταυτόχρονα να αποφύγουμε την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων. Η απάντηση είναι δυστυχώς αρνητική. Αν εμείς επιμένουμε σε θέσεις που δεν συμβιβάζονται με την πολιτική βούληση των εταίρων μας και τις οικονομικές επιδιώξεις των κοινωνιών τους θα μείνουμε πίσω εκ των πραγμάτων. Θα αποχωριστούν από μας με τον ένα ή άλλο εύσχημο τρόπο. Όταν μείνουμε πίσω το όφελος θα είναι σχεδόν ανύπαρκτο ενώ οι ζημιές ανυπολόγιστες. Ούτε θα αποφύγουμε με αυτό τον τρόπο την επιβολή των δικών τους ρυθμίσεων στη δική μας οικονομία. Η συμμόρφωσή μας θα πραγματοποιηθεί έμμεσα, από τα πράγματα, από τις αναγκαιότητες μιάς αγοράς διασυνδεδεμένης με την ευρωπαϊκή αγορά που ούτε αυτοδύναμη είναι ούτε μέγεθος έχει ώστε να στηρίξει μιά αυτοδύναμη πολιτική. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να παραδεχτούμε μιά Ευρώπη δύο ή πολλών ταχυτήτων. Σημαίνει ότι πρέπει να διαμορφώσουμε και να υποστηρίξουμε πολιτικές που αποφεύγουν τον κίνδυνο της περιθωριοποίησης. Σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να αποδεχόμαστε μοιρολατρικά τις εξελίξεις αλλά να εργαστούμε για να τις κυριαρχήσουμε. Η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη από τα πράγματα να διεκδικήσει και να διασφαλίσει τη θέση της μέσα από τα διαμορφούμενα νέα ευρωπαϊκά σχήματα. Γι' αυτό το δίλημμα συμμετοχή ή μη δεν υπάρχει. Η μη συμμετοχή θα οδηγήσει στην περιθωριοποίηση. Χρειάζεται να προσφέρουν οι εταίροι εκείνο που έχει ανάγκη η χώρα. Χρειάζεται γι' αυτό προσπάθεια σε δύο κατευθύνσεις.

Η προσπάθειά μας πρέπει να αφορά πρώτα απ' όλα την ενίσχυση του "εσωτερικού οικονομικού μετώπου". Χρειάζεται ταχύτερη, πιο τολμηρή και πιο αποτελεσματική πολιτική οικονομικής σταθεροποίησης. Πρέπει να δημιουργήσουμε εμείς τις προϋποθέσεις ώστε όταν εφαρμοσθεί η ΟΝΕ να μην οδηγηθούμε στο

περιθώριο αλλά να είμαστε σε θέση να εκμεταλλευτούμε τα πλεονεκτήματά της.

Η προσπάθειά μας θα πρέπει να αφορά επίσης την διαμόρφωση και την υπεράσπιση μιάς διαπραγματευτικής θέσης, που θα εξασφαλίσει ρυθμίσεις, οι οποίες θα περιορίζουν τους κλυδωνισμούς της προσαρμογής και θα βελτιώνουν την ανταγωνιστική μας θέση.

Η Ελλάδα πρέπει να συνταχθεί με αυτές τις χώρες που είναι υπέρ βραδύτερων ρυθμών στην πραγματοποίηση του δεύτερου και τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Έχουμε βέβαια ζητήσει στο παρελθόν και επιτύχει μεταβατικές περιόδους σε σχέση με την εφαρμογή κοινοτικών ρυθμίσεων. Το μεταβατικό στάδιο, άς το συνειδητοποιήσουμε, είναι στάδιο προσαρμογής και όχι όπως στην πρακτική των μέχρι σήμερα κυβερνήσεών μας διαπραγματευτική επιτυχία που επιτρέπει να μένουν τα πράγματα ανέπαφα. Παρόλληλα με τις ρυθμίσεις για τις μεταβατικές περιόδους θα πρέπει να υπάρξουν και εγγυήσεις για την ύπαρξη κοινοτικής αλληλεγγύης, ώστε να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά πιθανές κρίσεις.

Η Ελλάδα πρέπει να ζητήσει από την Κοινότητα μιά γενναία προσπάθεια για την πραγματοποίηση της οικονομικής σύγκλισης και την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η ΟΝΕ θα οδηγήσει στη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων των ελλήνων εργαζομένων. Η απώλεια εισοδημάτων, η βέβαιη διεύρυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων αν μένουν οι παραγωγικές δυνατότητες άνισα κατανεμημένες στον ευρωπαϊκό χώρο, αποτελούν το ισχυρότερο επιχείρημα για την διεκδίκηση πόρων και την εφαρμογή πολιτικών που θα οδηγήσουν στη σύγκλιση. Από τη διεθνή εμπειρία προκύπτει, ότι όταν υπάρχουν διαφορές στις δυνατότητες ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και περιορίζεται η ελευθερία στον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπως αυτό συμβαίνει σε ομοσπονδίες, πρέπει να αυξάνονται στο μέγιστο δυνατό οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις του κέντρου προς την περιφέρεια για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων. Αυτό επομένως πρέπει να συμβεί και στη μελλοντική Ευρώπη.

Η άμβλυνση των ανισοτήτων, η οικονομική σύγκλιση, η περιφερειακή πολιτική δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν με τους σημερινούς πόρους της Κοινότητας. Γι' αυτό και η Κοινότητα χρειάζεται να αναθεωρήσει τη δημοσιονομική της πολιτική, ν' αυξήσει σημαντικά τους ίδιους πόρους της, να αυξήσει τα ποσά που διατίθενται μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της. Μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι στα πρώτα στάδια της ενοποίησης ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα έπρεπε από το 1,2% του κοινοτικού ΑΕΠ το 1992 να φτάσει το 5-7% για να προωθηθεί ουσιαστικά η σύγκλιση των βιοτικών επιπέδων και των επιπέδων παραγωγικότητας.

Ταυτόχρονα η Ελλάδα θα πρέπει να επιδιώξει την εφαρμογή της Κοινωνικής Χάρτας, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στα πλαίσια της οικονομικής πολιτικής που θα εφαρμοσθεί. Στόχος μας πρέπει να είναι όχι μόνο η σύγκλιση των επιπέδων ανάπτυξης μέσα στην Κοινότητα αλλά και η δημιουργία ενός ενιαίου κοινωνικού χώρου που θα εξασφαλίζει υψηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας.

Κρίσιμη για τη χώρα μας θα αποδειχθεί η ευαισθησία των κοινοτικών οργάνων και ιδίως της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας απέναντι στα προβλήματα που θα συναντήσουν οι λιγώτερο αναπτυγμένες περιοχές. Γι' αυτό και η Κεντρική Τράπεζα δεν μπορεί να είναι μόνο μια τεχνοκρατική υπηρεσία ανεξάρτητη απέναντι στην πολιτική βούληση των πληθυσμών που απαρτίζουν την Ευρώπη. Χρειάζεται να εξευρεθούν λύσεις για τον δημοκρατικό έλεγχο της και τη συνεχή νομιμοποίηση της πολιτικής της.

Η Πολιτική Ένωση

Το πρόβλημα της πολιτικής ένωσης της Κοινότητας είναι ακόμη πιο περίπλοκο. Πρέπει κανείς να συνθέσει τις ανακατατάξεις και τις μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη στην παγκόσμια σκηνή, να εντοπίσει τις νέες σχέσεις και εξαρτήσεις που διαμορφώνονται, να αποκωδικοποιήσει τις νέες

κατευθύνσεις πολιτικής που διατυπώνουν οι κύριοι πρωταγωνιστές του διεθνούς περιβάλλοντος. Τότε μόνο θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε τη σημασία της πολιτικής ένωσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τα αναγκαία και σκόπιμα στην παρούσα φάση όρια της πραγματοποίησής της .

Οι διεθνείς ανακατατάξεις δημιουργούν σοβαρή διαταραχή της ισορροπίας που είχε εξασφαλίσει το παλιό σχήμα. Από αυτές τις ανακατατάξεις μπορεί να κερδίσουν αποκλειστικά οι Η.Π.Α και σε μικρότερο βαθμό η Ιαπωνία.

Οι διεθνείς αυτές ανακατατάξεις μπορούν επίσης να ευνοήσουν τις προηγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης (ιδιαίτερα Γερμανία, λιγότερο Γαλλία, Ιταλία), στην ανάληψη ενός εθνικού ρόλου υποστήριξης των ανατολικών κρατών. Μιά τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε την επιστροφή στα προπολεμικά σχήματα των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, στην υπερβολική αύξηση της ισχύος ορισμένων και στον μαρασμό όλων εκείνων των κρατών που δεν θα είχαν την ικανότητα να ανταγωνιστούν τεχνολογικά και οικονομικά με τους προηγμένους, όπως η δική μας. Παράλληλα προβλήματα ασφάλειας θα μπορούσαν επίσης να γεννηθούν.

Σε ένα τέτοιο σχήμα "διμερισμού", κράτη με στρατηγική σημασία θα αποκτούσαν ιδιαίτερη ισχύ, ιδιαίτερα όσα θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν την επικράτηση των νέων μεγάλων δυνάμεων σε χώρους έντονου οικονομικού ενδιαφέροντος (Τουρκία, κράτη του Κόλπου, Συρία, Αίγυπτος κ.λ.π.).

Αντίθετα, μία προώθηση της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης στη βάση της σημερινής Κοινότητας των 12, θα μπορούσε :

- α. να ενδυναμώσει τα ευρωπαϊκά κράτη στο διεθνή ανταγωνισμό
- β. να μειώσει το άνοιγμα της φαλίδας ανάμεσα στο Βορρά και στο Νότο
- γ. να προετοιμάσει την είσοδο των ανατολικών χωρών στην ενιαία Ευρώπη
- δ. να προετοιμάσει νέες σχέσεις με κράτη ΕΖΕΣ και κράτη με συμφωνία σύνδεσης με στόχο τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού πόλου.

ε. να συμβάλει ώστε η Ευρώπη να αποκτήσει βαθμιαία αυτοτέλεια αμυντική, για μιά περίοδο που θα μας επιφυλάσσει συνεχώς εκπλήξεις.

στ. να γίνει η Ευρώπη αποφασιστικός παράγοντας ειρήνης στη διεθνή τάξη.

Έχουμε λοιπόν συμφέρον στην προώθηση της πολιτικής ενοποίησης.

Ποιά εξέλιξη όμως της Κοινότητας επιδιώκουμε. Δύο δρόμοι διαγράφονται. Ο ένας τείνει σε μιά πολιτική ένωση που βασίζεται σε διακυβερνητική συνεργασία και διακυβερνητικά όργανα. Τα αυτόνομα κοινοτικά όργανα παίζουν ένα υποβαθμισμένο ρόλο. Ο άλλος πραγματοποιεί την ένωση μέσα από την συνομοσπονδopoίηση. Τότε υπάρχουν αυτόνομα κοινοτικά όργανα με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Η πρώτη λύση ευνοεί τις διμερείς συνεννοήσεις των μεγάλων χωρών και διαδικασίες λήψης αποφάσεων εκτός οργάνων. Η δεύτερη λύση υποχρεώνει τα θέματα να συζητούνται στα όργανα, εξασφαλίζει περισσότερη διαφάνεια και ευνοεί τις μικρότερες χώρες οι οποίες έχουν τη δυνατότητα επηρεασμού των αποφάσεων μόνο μέσα από τα όργανα και όχι σε διμερείς συνεννοήσεις με τους "μεγάλους". Επομένως εμείς πρέπει να υπερασπιζόμαστε μιά γραμμή που οδηγεί σε μιά ευρωπαϊκή συνομοσπονδία. Η δομή της Ευρώπης πρέπει να εξασφαλίζει την υπεράσπιση των συμφερόντων όλων των κρατών μελών κατά τρόπο ενιαίο και ισορροπημένο. Αυτό σημαίνει μεταξύ άλλων, ότι θα πρέπει να παρέχει δυνατότητες να συμμετάσχουμε στις νέες κατανομές εξουσίας που θα διαμορφωθούν, να έχουμε στις νέες επιλογές της Κοινότητας αποφασιστική παρουσία και ψήφο, να είμαστε ισότιμα μέλη σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ένα ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί από την πολιτική που θα χαράζουμε είναι με ποιό τρόπο εξασφαλίζεται ο δημοκρατικός έλεγχος των κοινοτικών οργάνων. Δύο παραδείγματα που προκύπτουν από τα εκιρεμή προβλήματα φωτίζουν το ερώτημα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα αποφασίζει την καθοριστική για την ανάπτυξη της Κοινότητας νομισματική πολιτική. Απέναντι σε ποιόν θα είναι υπόλογη; Το Συμβούλιο Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών θα αποφασίζει πολυετείς κατευθυντήριες οδηγίες για την οικονομική πολιτική των κρατών μελών.

ΩΣΤΕ

Με ποιό τρόπο θα εξασφαλίζεται οι αποφάσεις του Συμβουλίου να εκφράζουν τη βούληση των πληθυσμών των κρατών-μελών; Η αναπόφευκτη διάβρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών μελών δεν συνοδεύεται σήμερα από ταυτόχρονη επέκταση μιάς δημοκρατικά ελεγχόμενης κεντρικής εξουσίας. Η λύση του προβλήματος πρέπει να αναζητηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ακριβώς εκεί που μεταφέρονται οι εξουσίες.

Η εμπειρία από την μέχρι τώρα λειτουργία της διαδικασίας αποφάσεων δείχνει, ότι υπάρχει πράγματι "δημοκρατικό έλλειμμα" στην Κοινότητα. Οι αποφάσεις είναι πολλές φορές αποτέλεσμα έντονης συναλλαγής μεταξύ των κρατών-μελών που επηρεάζονται από τοπικά συμφέροντα, ομάδες συμφερόντων, εκλογικές σκοπιμότητες. Αν υπήρχαν διαβουλεύσεις, οι οποίες θα επέτρεπαν στους εκπροσώπους του κοινοτικού πληθυσμού να εκφράσουν σε ανοιχτές διαδικασίες τις απόψεις τους το αποτέλεσμα θα ήταν πολλές φορές διαφορετικό. (Ειδικές ρυθμίσεις για τα υποβαθμισμένα κράσιά ή την "άσπρη σοκολάτα" δεν θα ήταν δυνατόν να συμφωνηθούν ούτε θα διαρκούσε επί μήνες "ο πόλεμος της ρέγγας". Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων οι υπηρεσίες της Επιτροπής λόγω του αποκλειστικού δικαιώματος της Επιτροπής να αναλαμβάνει αυτή τις πρωτοβουλίες για προτάσεις ρυθμίσεων παίζουν καθοριστικό ρόλο. Οι υπηρεσίες επηρεάζονται από γραφειοκρατικό πνεύμα και είναι δύσκαμπτες. Ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου είναι λίγο ως πολύ δευτερεύων. Συντελεί μόνο στη δημιουργία ενός κλίματος, που μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένη απόφαση. Στα Συμβούλια Υπουργών που συμμετείχα η γνώμη του δεν υπήρξε ποτέ καθοριστική για την απόφαση.

Είναι αναγκαίο λοιπόν να επανεξετασθεί προσεκτικέ η όλη αρχιτεκτονική των οργάνων της Κοινότητας. Η σημερινή σχέση μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Υπουργών δεν είναι ισορροπημένη. Θα πρέπει να τείνουμε σε ένα σχήμα που εξασφαλίζει την έκφραση της βούλησης των πληθυσμών της Κοινότητας και τον καθορισμό της πολιτικής σε διαδικασίες όπου οι εκπρόσωποι τους θα έχουν άμεση συμμετοχή. Ένα τέτοιο σχήμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε ένα πλαίσιο, στο οποίο το

βάρος των
μφερόντων
υ καταναλω-

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είναι το νομοθετικό σώμα, η Επιτροπή θα αποτελεί την εκτελεστική εξουσία και το Συμβούλιο Υπουργών την Άνω Βουλή (SENATE) με νομοθετικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες.

Σημαντικό θέμα αποτελεί επίσης η επίδραση των διαδικασιών πολιτικής ενοποίησης στη διαμόρφωση της μελλοντικής Ευρώπης. Υπάρχουν κίνδυνοι που πρέπει με κάθε τρόπο να αποφευχθούν. Αναφέρθηκε ήδη η "διμεροποίηση". Υπάρχει και ο κίνδυνος περιθωριοποίησης ορισμένων περιοχών. Η διαδικασία ενοποίησης μπορεί να οδηγήσει στο διαχωρισμό της Ευρώπης σε μιά ενοποιημένη και ανεπτυγμένη περιοχή και σε μιά περιοχή λιγότερο ανεπτυγμένη, την οποία θα αποτελούν οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Οι σχέσεις των δύο αυτών περιοχών να καθορίζονται από την επικυριαρχία της περισσότερο ανεπτυγμένης. Όραμά μας πρέπει να είναι μιά ενιαία Ευρώπη που θα αποτελούν όλες οι χώρες με συνεκτικό πολιτισμικό υπόβαθρο και παρεμφερή κοινωνική οργάνωση. Οι διαδικασίες ενοποίησης και η πολιτική της Κοινότητας πρέπει να σχεδιασθούν με βάση αυτό το δράμα. Διαχωρισμοί που θα ευνοήσουν τους μεν και θα σπρώξουν τους δε σε εξάρτηση πρέπει με κάθε τρόπο να αποφευχθούν. Γι' αυτό και η διαδικασία ενοποίησης θα πρέπει να συνοδεύεται από προσπάθειες όλο στενότερης συνεργασίας με τα κράτη που δεν συμμετέχουν στην αρχική φάση ώστε να γίνει δυνατή η μετέπειτα συμμετοχή τους.

Τέλος θα πρέπει να υπάρξει θέση μας στο ερώτημα σε ποιούς τομείς πρέπει να επεκταθεί η κοινοτική αρμοδιότητα. Σε ορισμένους κύκλους της Κοινότητας επικρατεί η κλασική αντίληψη που περιορίζει τον ρόλο της ^{Ε.Υ.} ομοσπονδίας στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας και ταυτόχρονα στην πραγματοποίηση του ενιαίου οικονομικού χώρου. Η αντίληψη όμως αυτή ούτε συμβιβάζεται με την σημερινή οργάνωση των οικονομιών και κοινωνιών των κρατών-μελών ούτε μπορεί να οδηγήσει στη συνοχή, σύγκλιση και κοινοτική αλληλεγγύη. Η αγορά από μόνη της δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα οργάνωσης μιάς κοινωνίας και οικονομίας. Χρειάζεται επομένως η παρέμβαση της πολιτείας, της κεντρικής κοινοτικής εξουσίας. Ο κοινοτικός χώρος δεν πρέπει

να είναι απλώς μία ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, αλλά μιά περιοχή όπου επιδιώκεται να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο όλων των κατοίκων, να εξασφαλιστούν καλύτερες συνθήκες ζωής και να περιοριστούν οι ανισότητες. Η επέκταση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων στο βαθμό που εξασφαλίζει συνοχή, σύγκλιση και αλληλεγγύη και ταυτόχρονα διατηρεί τις ιδιαιτερότητες των περιοχών και την πολυμορφία των κοινωνιών που απαρτίζουν την Συνομοσπονδία είναι αναγκαία.

Οι μέχρι σήμερα προτάσεις και διαβουλεύσεις επικεντρώνονται κυρίως στην διεύρυνση και εμβάθυνση της κοινοτικής αρμοδιότητας σε θέματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Ιδίως το θέμα της αμυντικής πολιτικής παρουσιάζεται ιδιαίτερα σύνθετο λόγω των εξωκοινοτικών πολιτικών και κοινοτικών εταίρων. Η μετεξέλιξη και ο αυριανός ρόλος του ΝΑΤΟ, η ενεργοποίηση, αναβάθμιση ή και απορρόφηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, οι προοπτικές της ΔΑΣΕ, οι αβεβαιότητες στη Μεσόγειο και την Μέση Ανατολή είναι στοιχεία που θα επηρεάσουν τις τελικές επιλογές. Η κοινή αμυντική πολιτική αποτελεί για την Ελλάδα ένα σκόπιμο βήμα εάν συνέπειά της θα είναι η αυτόματη προστασία από εξωτερικούς κινδύνους, προστασία που δεν παρέχει σήμερα το ΝΑΤΟ. Επιτρέπει επίσης στην Ευρώπη τη διαπραγμάτευση με τις ΗΠΑ, διαπραγμάτευση την οποία θα μπορούν να διεξάγουν όλοι οι εταίροι μαζί πιο αποτελεσματικά από ό,τι σε διμερή βάση. Γνώμονας της πορείας μας θα πρέπει να είναι η αναζήτηση μιάς σύνθεσης που θα ισορροπούσε τις επιδιώξεις και τα συμφέροντα των κοινοτικών εταίρων πάνω στον άξονα κοινοτικών θεσμών και διαδικασιών.

Όμως ο προσδιορισμός μιάς ολοκληρωμένης αμυντικής πολιτικής μέσα από ένα κοινοτικό πλαίσιο δεν μοιάζει σήμερα δυνατός. Αντίθετα εφικτή είναι η υιοθέτηση ενός πλαισίου αρχών για τη διαμόρφωση μιάς κοινοτικής αμυντικής πολιτικής και η δραστηριοποίηση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης με εταίρους όλους όσους μετέχουν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Είναι η λύση της πολιτικής των μικρών βημάτων που ελαχιστοποιεί μείζονες τριβές που θα ανέβαλλαν επ' αόριστο κάθε εξέλιξη για

την διαμόρφωση μιάς ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες ξεκίνησαν ως τρεις διαφορετικοί οργανισμοί και εξακολουθούν τυπικά να είναι. Άρα και στον αμυντικό τομέα μπορεί να ακολουθηθεί αυτό το σχήμα.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική : Μιά κοινή εξωτερική πολιτική είναι σκόπιμη, εφόσον τα κράτη-μέλη διατηρήσουν την ελευθερία των επιλογών σε ειδικά θέματα που τα αφορούν. Πρέπει να επιδιώξουμε μιά κοινή πολιτική που όμως δεν θα είναι οπωσδήποτε ενιαία. Θα αφήνει περιθώρια σε κάθε χώρα να λάβει υπ' όψη της τις ιδιαιτερότητές της. Μιά τέτοια πολιτική θα μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε πιο αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν στις σχέσεις μας με την Τουρκία και θα προκύψουν πιθανόν αύριο στα Βαλκάνια.

Η ενσωμάτωση της εξωτερικής πολιτικής στις κλασικές κοινοτικές διαδικασίες και τους κανόνες λειτουργίας της Κοινότητας βρίσκει σε άμεση συνάρτηση με την πρόοδο στην πραγματική σύγκλιση συμφερόντων μεταξύ των κρατών-μελών. Η σύγκλιση αυτή προχωρεί με πολύ αργούς ρυθμούς. Αυτό δεν σημαίνει ότι η αμετάκλητη και καθολική κοινοτικοποίηση της εξωτερικής πολιτικής θα συμπέσει αναγκαστικά με την πολιτική ενοποίηση του καταληκτικού σταδίου της Κοινότητας. Χρειαζόμαστε ενδιάμεσους θεσμούς και διαδικασίες κοινοτικοποίησης της εξωτερικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία πρέπει να αναμορφωθεί και να ενδυναμωθεί.

Όμως λύσεις που επιδιώκουν να αναθέσουν την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής σε ιδιαίτερα όργανα, στα οποία καθοριστική είναι η παρουσία των Μεγάλων της Κοινότητας απομακρύνονται από το μοντέλλο της Συνομοσπονδίας και γι' αυτό δεν πρέπει να γίνουν αποδεκτές.

Οιαδήποτε επιλογή είτε στον αμυντικό τομέα είτε στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να εξυπηρετεί μακροπρόθεσμα την ενσωμάτωση των πολιτικών στην διαδικασία του βασικού κορμού των οργάνων της Κοινότητας. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αναζητηθούν και να διασφαλισθούν στο θεσμικό πλαίσιο

λύσεις που θα βοηθούν στην επικοινωνία των θεσμών και στην ωρίμανση των προϋποθέσεων για την τελική σύγκλιση. Συνεπώς επιβάλλεται η υιοθέτηση διαδικασιών ή ρυθμίσεων διασύνδεσης της Επιτροπής και του Ευρωκοινοβουλίου με τα κυρίως σχήματα που θα αποφασισθούν για την αμυντική και εξωτερική πολιτική.

Η ανάγκη διεύρυνσης ωστόσο της κοινοτικής αρμοδιότητας στην πορεία της πολιτικής ένωσης δεν εξαντλείται στους τομείς της αμυντικής ή εξωτερικής πολιτικής. Είναι ανάγκη όπως αναφέρθηκε ήδη να προχωρήσει η Ευρώπη των πολιτών η κοινωνική χάρτα να διευρυνθούν οι πολιτικές στους τομείς προστασίας περιβάλλοντος, έρευνας και τεχνολογίας καθώς και επαγγελματικής εκπαίδευσης και να εξετασθεί κατά πόσο μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω κοινοτικές πολιτικές στους τομείς της υγείας, της ενέργειας και της προστασίας του καταναλωτή. Πολιτικές που αγγίζουν άμεσα ή έμμεσα τον ευρωπαϊό πολίτη και τον εργαζόμενο πρέπει να προωθηθούν αν θέλουμε πράγματι την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης όχι μόνο στη βάση της πολιτικής βούλησης των ηγεσιών αλλά και στη κοινωνική συνοχή και συνείδηση των λαών που την απαρτίζουν.

- 5 -

Συμπερασματικά

1. Οι συνθήκες δεν έχουν ωριμάσει ώστε η ευρωπαϊκή ενοποίηση να προχωρήσει σε ομοσπονδιακή βάση. Η θεσμική συγκρότηση θα προχωρήσει με κάποια ορισμένη εξισορρόπηση θεσμών ομοσπονδιακού και διακυβερνητικού τύπου.
2. Η εξισορρόπηση αυτή συμβιβάζεται με εκχώρηση νομοθετικών αρμοδιοτήτων στο Κοινοβούλιο (σε βάρος του Συμβουλίου). Στην εκχώρηση νέων εκτελεστικών αρμοδιοτήτων στο Συμβούλιο (άμυνα, εξωτερική πολιτική). Στην πλήρη αποδέσμευση της Επιτροπής από το Συμβούλιο (σε όφελος του Κοινοβουλίου). Τόσο τα διακυβερνητικά όσο και τα ομοσπονδιακά όργανα μοιράζονται τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία.
3. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων και των εξουσιών μεταξύ ομοσπονδιακών και διακυβερνητικών θεσμικών οργάνων είναι θέμα σοβαρό. Εξίσου ή και μεγαλύτερη σημασία έχει η γνησιότητα των όποιων ομοσπονδιακών θεσμών. Κλειδί του προβλήματος είναι ο έλεγχος της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και όχι ο έλεγχός της από τις Κυβερνήσεις. Ο δημοκρατικός έλεγχος της πανίσχυρης κεντροαριστερής γραφειοκρατίας.
4. Η ενίσχυση των νομοθετικών αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι θέμα σημαντικό. Εξίσου σημαντικό θέμα είναι η από το Συμβούλιο άσκηση της νομοθετικής λειτουργίας κάτω από συνθήκες και διαδικασίες δημοσίας και πολιτικής διαφάνειας και δημοσιότητας.
5. Τα κράτη μέλη μπορούν να ενισχύσουν τη δημοκρατική λειτουργία των κοινοτικών διαδικασιών αν ελέγχουν συστηματικά την ευρωπαϊκή πολιτική των κυβερνήσεών τους στα εθνικά κοινοβούλια.
6. Δεν είναι τα διακυβερνητικά σχήματα αυτά καθαυτά που δεν είναι ευνοϊκά για τις μικρές χώρες. Είναι κυρίως η λειτουργία άτυπων διαδικασιών και αδιαφανών κανόνων παιγνιδιού που μειώνει το ειδικό θεσμικό και διαπραγματευτικό τους βάρος.

AK

13/12/90

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΙΗΣΗ
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ

Η ενωσιμότητα της Ευρώπης είναι σήμερα γεγονός ιστορικά αναγκαίο. Τα ευρωπαϊκά κράτη δεν έχουν πια τα μεγάθη εκείνα που θα επέτρεπαν στο κάθε ένα ή σε μερικά από αυτά να οργανώσουν μεμονωμένα μία αποτελεσματική γεωπολιτική, οικονομική και πολιτισμική παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα.

Η εκχώρηση σημαντικών εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων και εξουσιών στα κοινοτικά όργανα είναι ένα από τα σοβαρά θέματα που έθεσε η δημιουργία και στη συνέχεια η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η νομισματική και πολιτική ενσωμάτωση θέτουν το ζήτημα με μεγαλύτερη έμφαση.

Η εκχώρηση εθνικών εξουσιών στην Κοινότητα συχνά κρίνεται και σχολιάζεται μονομερως. Στο μέτρο που δεν είναι μονομερής αλλά είναι αμοιβαία και πολυμερής αυτή λειτουργεί αμφίδρομα. Η κάθε χώρα μέλος χάνει μέρος της κυριαρχίας της, αλλά επίσης κερδίζει στο βαθμό που συνδιαχειρίζεται το σύνολο των κυριαρχικών δικαιωμάτων που εκχωρούν όλες οι χώρες στην Κοινότητα.

Το πρόβλημα επίσης είναι η συνδιαχείριση των δικαιωμάτων στην Κοινότητα καθώς επίσης η αναζήτηση θεσμικής συγκρότησης που θα εξασφαλίζει την αποτελεσματική και δημοκρατική της λειτουργία.

Το ομοσπονδιακό υπόδειγμα συγκρότησης θέλει οι κοινοτικές εξουσίες να πηγάζουν και να αντλούν τη νομιμοποίησή τους κυρίως από την άμεση προσφυγή στην ψήφο των πολιτών και από την ιδέα και τις αξίες της Ευρώπης.

Το διακυβερνητικό υπόδειγμα θέλει οι κοινοτικές εξουσίες να πηγάζουν και να αντλούν τη νομιμοποίησή τους κυρίως από τα έθνη που αποτελούν την Κοινότητα και από λειτουργίες που υλοποιούν τις διακυβερνητικές συνεργασίες.

Η προωθούμενη πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ευρώπης είναι βέβαιο ότι θα βασιστεί σε ένα συνδυασμό κοινοτικών εξουσιών τόσο διακυβερνητικού όσο και ομοσπονδιακού τύπου.